

УДК 821.161.2

Х. Ю. Гаврилюк,

викладач

(Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка)

havrylyuk@meta.ua

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ КУЛЬТУРНОЇ СПЕЦИФІКИ ПОЕМИ "ЕНЕЇДА" І. КОТЛЯРЕВСЬКОГО В ПЕРЕКЛАДІ Б. МЕЛЬНИКА

У статті здійснено зіставний аналіз побутових реалій-назв страв, напоїв та одягу в поемі "Енеїда" І. Котляревського та їхніх відповідників у її англomовному перекладі Б. Мельника. Досліджено ступінь збереження та адекватності відтворення іноземною мовою етнокультурної інформації названих одиниць. Обґрунтовано залежність перекладацьких стратегій від індивідуальних способів перекладу. У прикладному руслі з'ясовано домінуючі та другорядні особливості перекладацького методу Б. Мельника з погляду відтворення культурної специфіки реалій поемі "Енеїда".

Ключові слова: "Енеїда" І. Котляревського, переклад Б. Мельника, реалія, культурна специфіка, перекладацька стратегія, очушення, одомашнення.

Постановка проблеми. Відтворення культурної специфіки оригіналу в перекладі – одна з основних проблем перекладознавства. Вона набуває щоразу більшої актуальності у зв'язку з виокремленням лінгвокультурного підходу до сутності інтерпретації культурно-специфічного тексту. Реалії становлять значну частину словникового запасу будь-якої мови і постають маркерами історії, релігії, міфології, традиції, побуту. У їхньому масиві побутова лексика найповніше концентрує своєрідність національного колориту народу як носія мови. У поемі "Енеїда" культурна спадщина давнього Риму в інтерпретації І. Котляревського трансформувалася в національну специфіку українських реалій. Тому характерно, що в англomовному перекладі Б. Мельника предметом прочитання стає новий, закладений автором і виражений етнографічно-побутовою лексикою національний зміст, що створює для реципієнта додаткові труднощі. Звідси важливим є висвітлення творчого методу перекладача, де враховувалися б як індивідуальні способи перекладу реалій, так і стратегії відтворення культурної специфіки оригіналу загалом.

Ступінь наукової розробки теми. Погляди науковців на потребу збереження національного колориту оригіналу у перекладі неоднотайні і вдало унаочнені у двох тематичних працях Л. Венути "Перекладацька невидимість" (The Translator's Invisibility, 1995) [1] і "Скандали перекладу" (The Scandals of Translation, 1998) [2]. У першій стверджується неодмінність збереження творчої особистості автора, "коли здається, що переклад, власне, не є перекладом, а оригіналом" [1: 117]. Далі аргументується певна автономність перекладача, завдяки якій читач може чітко усвідомлювати, що читає саме переклад твору, який є надбанням іншої культури [2: 13]. Подані тези співзвучні висловленим ще на початку XIX ст. поглядам німецького філософа Ф. Шляйєрмахера: "Або перекладач залишає автора у спокої, наскільки це можливо, і наближає до нього читача (очуження (форенізація)). – Х. Г.). Або ж перекладач, наскільки це можливо, залишає у спокої читача, і наближає до нього автора (одомашнення (доместикація)). – Х. Г.)." [3: 133].

Матеріал дослідження та його методи. На загальний рівень збереження культурної специфіки тексту впливає частота застосування тих чи інших способів перекладу реалій у його межах. Тому в основу дослідження покладено аналіз індивідуальних прийомів і загальних тенденцій, які дають можливість говорити про стиль перекладу як єдності [1: 15-16].

Виклад основного матеріалу. Зіставний аналіз культурно-специфічних реалій побутового характеру в поемі І. Котляревського (надалі – ІК) та їхніх відповідників у перекладі англійською мовою Б. Мельника (надалі – БМ) [4-6] дозволяє простежити основні тенденції перекладного тексту.

І. Гіперонімічне перейменування як один з основних перекладацьких інструментів має на меті кількісне відтворення одиниць оригіналу, уникнення формальних втрат і полягає у підборі найбільш універсальних родових понять на позначення видових у, наприклад, системі "вид одягу – різновид одягу":

брить

hat – капелюх

шапка

кинді

shoes –личаки

постоли

сап'янці

карсет

corset – шнурівка

юпочка

Спосіб гіперонімічного перейменування має суттєві недоліки, виражені у втраті конотативних значень, національної та локальної семантики. У масштабах цілого тексту перекладу це означає стирання культурно-специфічних і стилістичних ознак оригіналу. Відповідники, отримані внаслідок його застосування, не відтворюють параметричні особливості референтів, функціонально-прагматичні особливості, асоціативні зв'язки конотативів одиниць оригіналу. Наприклад, лексема *cap* не диференціює жіночі та чоловічі убори. У лексемі *shoes* втрачено сему локальності.

II. Порівняльне зіставлення окремих реалій та їхніх відповідників вказує на те, що **метод уподібнення** часто є альтернативою гіперонімічному перейменуванню і полягає у перенесенні акценту з

екзотичного на побутово-тривіальне внаслідок недиференційованого ситуативного застосування таких відповідників. Цей спосіб широко застосовано у тематичній групі "традиційні напої" для відтворення назв різновидів спиртних напоїв або настоянок. Наприклад, лексему *whiskey* в перекладі вжито на позначення кількох, значною мірою відмінних напоїв:

- ІК: *Та і горілочку хлитали* [7: 21]
БМ: *And washed them down with whiskey* [7: 21];
ІК: *Пальонки вдома ковтанув* [7: 191]
БМ: *... he had ... a whiskey sip* [7: 191];
ІК: *Цебри сивушки там стояли* [7: 45]
БМ: *Large buckets full of whiskey* [7: 45].

Інша близька для англomовного читача назва напою *brandy* є відповідником до ще більшого ряду українських культурно-специфічних лексем:

- ІК: *І брагу кухликом тягли* [7: 21]
БМ: *They sipped some brandy too* [7: 21];
ІК: *А послі танців варенухи* [7: 27]
БМ: *They drank more brandy with stewed fruit* [7: 27];
ІК: *Горілку, м'ясо купувать* [7: 45]
БМ: *To shop for brandy* [7: 45];
ІК: *А Бахус пінненьку лигав* [7: 54]
БМ: *Drank brandy from Hannimed's rich vault* [7: 54];
ІК: *Сивуху так, як брагу, хлище* [7: 53]
БМ: *He guzzles brandy like a whiz* [7: 53].

Диференціацію напоїв через відмінність інгредієнтів та способів їхнього приготування в перекладі втрачено внаслідок ситуативного вживання отриманих методом уподібнення відповідників. Функціонально аналогічним є алгоритм застосування гіперонімічного перейменування. Так, родові поняття *booze* встановлює ситуативну відповідність з різними за денотативними параметрами та експресивністю назвами-реаліями мови оригіналу:

- ІК: *Пилась горілка, як вода* [7: 28]
БМ: *The booze was drunk like Adam's ale* [7: 28];
ІК: *Могоричу всі потягли* [7: 118]
БМ: *They had some booze, a little sup* [7: 118];
ІК: *І вижлуктив підпінка чару* [7: 235]
БМ: *He drank some booze* [7: 235];
ІК: *Його сивуха запалила* [7: 42]
БМ: *He died from booze...* [7: 42];
ІК: *Як чикилдухи обіжрався* [7: 42]
БМ: *He guzzled too much booze and choked* [7: 42].

Типові напої західної цивілізації, назви яких є відповідниками до одиниць мови оригіналу, належать до англофонного середовища та є носіями чужої культури. З огляду на це метод уподібнення є не більш адекватним способом відтворення, ніж родо-видова заміна. При його застосуванні відбувається не тільки втрата колориту, а заміна його на чужий для оригінального твору колорит [8: 116]. У зв'язку з цим Д. Кузик, перший рецензент англomовного перекладу, зауважує: "У мовну тканину перекладач вводить слова, чужі часам Котляревського ... і відступає від етнографічної точності, не відтворює національного колориту" [9: 147].

Застосування власне гіперонімічних відповідників (*booze, alcohol*) і відповідників, що виконують функцію гіперонімів внаслідок їхнього ситуативного вживання, але фактично утворені методом уподібнення (*whiskey, brandy, gin*), зорієнтоване на читача. Сприйняття таких відповідників англomовним та україномовним реципієнтами відрізняється. У життєвому досвіді першого вони асоціюються зі звичними традиційними напоями, другого – мають екзотичний характер. З огляду на це вони позбавлені семи екзотичності у сприйнятті реципієнта-носія англійської мови. Відповідники, отримані в процесі уподібнення є більш виразними в стилістичному плані. Їхня семантика, позначена чужим колоритом, проте, може не корелювати із семантикою інших специфічних елементів у заданому контекстуальному оточенні:

- ІК: *Сивухи відер п'ять з Будянки* [7: 133]
БМ: *Five pails of whiskey from BUDIANKA* [7: 133].

Уподібнення відбувається не тільки шляхом підбору культурно-маркованих засобів вираження цільової мови, а й через запозичення з лексичних запасів інших мов. Підставою для цього є інтернаціональний статус запозиченої лексики, її входження до лексики мови перекладу. Лексичний взаємообмін між українською та російською мовами підштовхує перекладача до використання ширше відомих в англофонному світі аналогів з лексики мови другої:

- ІК: *Поки ... кужля сирівцю не втер* [7: 46]

БМ: *Which followed by a pint of kvass* [7: 46];

ІК: *Медок, сивушку попивали* [7: 57]

БМ: *Was drinking vodka, mead and ale* [7: 57].

III. Продуктивним способом відтворення побутових реалій у перекладі БМ є **дескриптивна перифраза**. У структурному плані вона поділяється на двочленну чи багаточленну з додаванням денотативної або емоційно-оцінної ознаки:

ІК: *I коливо з куті зробили* [7: 45]

БМ: *They boiled shelled wheat with poppy seed* [7: 45];

ІК: *Лубенського шмат короваю* [7: 133]

БМ: *He sent Aeneas-Lord a piece of wedding bread* [7: 133];

ІК: *A саме так, як в сіряках* [7: 107]

БМ: *It was like in a peasant coat, just right* [7: 107];

ІК: *В стьонжсках, в намисті і ковтках* [7: 26]

БМ: *... That stunt with motley ribbons, rings* [7: 26].

В українській та англійській мовах існують лексичні лакуни на позначення кулінарних назв. Їхньою причиною є відмінності в історичному та культурному розвитку. Цим пояснюється наявність у тексті перекладу сформованих за універсальним зразком дескриптивних перифраз для відтворення різних реалій оригіналу, наприклад, *куліи / кулешик – boiled corn flour, the cornmeal pulp, cornmeal pap*.

IV. Традиційно **транскодування** рідко застосовується для відтворення побутових реалій поеми англійською мовою. С. Влахів та С. Флорін зазначають: "Як слово народного, повсякденного мовлення, реалія в оригіналі нічим не відрізняється від слів, що її оточують, не "стирчить над рядком", а цілком природно зливається з гомогенною тканиною всього контексту. Очевидно, таке ж малопомітне становище вона повинна займати і після введення в текст перекладу. ... Нічим не можна виправдати введення реалії в якості строкатої декорації, екзотичного реквізиту, покликаною зобразити місцевий колорит" [10: 443]. Саме такою є поява відповідників *dulivka, sykuzka, derenivka*. Справедливо зауважено, що транскрибувати потрібно тільки виведені на передній план реалії за умови, що на них концентрує увагу читач автора. Інші ж, менш вагомні реалії так званого "другого плану", варто відтворювати іншими способами [10: 444-445]. Адже "при всій значимості реалії для національного образу художнього твору, її переклад не варто розглядати як самоціль". Тільки функціональність реалії у конкретному контексті і в тексті загалом є підставою для перекладацького рішення [11: 47]. З огляду на це в англійському перекладі вдало транскодовано деякі загальновідомі реалії поеми:

ІК: *Був борщ до шпундрів з буряками* [7: 133]

БМ: *Like borsch from young red beets* [7: 133];

ІК: *Варенички пшеничні білі* [7: 106]

БМ: *Varenyky, their favourites* [7: 106].

V. В інструментарії БМ важливе місце займає механізм **компенсації**. Ця перекладацька трансформація супроводжує різні способи перекладу індивідуальних реалій та ядер-реалій – контекстуально заданих структур, етнокультурна семантика яких виникає на основі специфічних або неспецифічних значень їхніх компонентів, що містять або не містять елементи культурної інформації [12: 8]. В англійському перекладі вдається виокремити декілька типів компенсації:

1. **Синонімічна компенсація на основі методу уподібнення**. Це подвоєння денотатів або додавання ядер-реалій, які відповідають контексту. Такий тип компенсації передбачає внесення у текст перекладу лексеми, добре відомої іншомовному реципієнтові. Його найчастіше застосовано з композиційних мотивів з метою дотримання ритмомелодики вірша:

ІК: *Медок, сивушку попивали* [7: 57]

БМ: *Was drinking vodka, mead and ale* [7: 57].

Тут компенсація виражається через застосування у кластері лексеми *ale*, яка не має відповідності в тексті оригіналу.

2. **Синонімічна компенсація на основі міжмовного запозичення** реалії, засвоєної як мовою оригіналу, так і мовою перекладу з іншої (третьої відносно аналізованого бінарного зіставлення) мови:

ІК: *Кислиці, ягоди, коржі*

I всякі-разні витребеньки [7: 50]

БМ: *As well as crab-apples, berries and cakes, too,*

And many fancy things, like tarts [7: 50].

3. **Семантичне увиразнення**, особливості застосування якого дозволяють виокремити його як самостійний спосіб перекладу реалій. Семантичне увиразнення передбачає заміну реалії мови оригіналу іншою реалією мови оригіналу у тексті перекладу. У такому випадку добираються лексеми, запозичені мовою перекладу в їхній оригінальній графічній формі за умови, що їхня семантика є краще відомою для іноземного читача, ніж вжитих у тексті оригіналу [11: 8]:

ІК: *Часник, рогіз, паслін, кислиці,*

Козельці, терн, глід, полуниці [7: 106]

БМ: *Among the most beloved dishes*

Were borshch and most delicious

Holubchyky, nalyсныky, kefir [7: 106].

У поданому уривку культурна специфіка компонентів кластеру затемнена. Заміна їх більш відомими поняттями компенсує і певну відсутність художньої експресії.

Адекватність семантичного увиразнення визначається ступенем запозичення лексем-компенсаторів до лексичних запасів мови перекладу. Розуміння новоутвореного кластеру англомовним реципієнтом може бути неповним, оскільки лексеми *holubchyky* та *nalyсныky* репрезентують маловідомі поняття. Збереження афіксальних особливостей українського словотвору при перекладі англійською мовою (*holubchyky*) є недоречним і з погляду граматичних відмінностей двох мов. Проте ці лексеми мають шанс бути з часом запозиченими англійською мовою, на що вказує динаміка частоти їхнього трапляння в Інтернет-словниках та пошукових системах. До слова, лексема *holubtsi* вже має усталені відповідники *cabbage rolls* та *pigs in a blanket* в англійській мові [13]. Семантичне увиразнення дає змогу компенсувати лексико-семантичні втрати в інших кластерах, де назви реалій передано описово або не відтворено:

ІК: *Рябка, тетерю, саламаху* [7: 124]

БМ: *A dish from fruit and flour* [7: 124].

4. **Кількісна компенсація.** Цей тип компенсації зорієнтований на розширення оригінального кластера шляхом уведення нових денотатів, семантика яких відповідає семантиці одиниць мови оригіналу. Тут лексеми-компенсатори дібрано не за рівнем експресивності, а за логічною належністю до спільної семантичної групи:

ІК: *Вбирали січену капусту,
Шатковану, і огірки
(Хоть се було в час м'ясопусту),
Хрін з квасом, редьку, буряки* [7: 124]

БМ: *They ate white cabbage, thinly sliced,
Cucumbers, radishes, green peas,
Horseradish with roast and red beets all diced,
Green peppers, onions and cheese* [7: 124].

VI. При перекладі твору, віддаленого значним інтервалом часу від сучасного читача, важливо враховувати модифікацію семантики не тільки з метою збереження її культурного компонента, а й з огляду на необхідність уникнення небажаної модернізації значення. У ході розвитку мови відбувається витіснення одних значень іншими при збереженні усталеної зовнішньої форми. Прикладом цього є внесення БМ у переклад хибного значення лексеми *тетеря*. Як видно з поданих нижче рядків, кількаразове вживання однієї лексеми у різних контекстах не завжди призводить до послідовного та адекватного відтворення її семантики:

ІК: *Трояням всім дали тетери* [7: 42]

БМ: *The Trojans were fed woodcock meat* [7: 42];

ІК: *Рябка, тетерю, саламаху* [7: 124]

БМ: *A dish from fruit and flour* [7: 124].

Зважаючи на це, пропонуємо такий розподіл релевантних способів перекладу побутових реалій поеми "Енеїда" відповідно до двох основних стратегій у межах лінгвокультурного підходу до перекладу. **Очуження** значення досягається шляхом **транскодування** (власне транслітерація та освоєння), **комбінованої реномінації** та **семантичного увиразнення**, оскільки, застосовуючи ці способи, перекладач "спирається на універсальне і специфічне для мови оригіналу" [14: 12]. **Одомашнення** охоплює адаптивні **методи уподібнення** та **міжмовного запозичення**, в ході застосування яких акцент зміщено на "універсальне і специфічне для мови перекладу" [14: 11].

Однак, протиставлення стратегій форенізації та доместикації не до кінця охоплює всі можливості перекладацької інтерпретації культурно-специфічного тексту. Це пов'язано з тим, що, крім відтворення оригінальних чи внесення чужих культурних елементів, можливе стирання культурної специфіки загалом. Таку стратегію пропонуємо визначити як **нейтралізацію**. Вона, зокрема, є наслідком послідовного застосування **гіперонімічного перейменування**, **дескриптивної перифрази** та **контекстуального розтлумачення**, оскільки ці способи перекладу передбачають вживання семантично нейтральної лексики для відтворення культурно маркованої.

Трапляння серед побутових реалій поеми лексем з нейтральною або затемненою семантикою, регіональних та інтернаціональних реалій, а також одиниць, які актуалізують специфічне значення в межах більших семантико-структурних сполук (ядер-реалій чи навіть кластерів), дає змогу ввести в дослідження стратегію **універсалізації**, представленою **функціональним аналогом**. За визначенням Т. Андрієнко, ця стратегія опирається на універсальне знання, уникаючи культурної специфіки і мови

оригіналу, і мови перекладу [14: 12]. З огляду на те, що предметне та конотативне значення реалій необхідно розглядати за певних контекстуальних умов, його універсальність є відносною величиною.

Орієнтація на оригінал або реципієнта перебуває у залежності від співвідношення стратегій у тексті перекладу, при застосуванні яких культурне значення оригіналу відтворено більшою чи меншою мірою або нейтралізовано. Фінальним вираженням нейтралізації культурної семантики реалій оригіналу є її **елімінація (вилучення)** з тексту перекладу внаслідок **відсутності прямого відповідника** або **лексико-синтаксичного перефразування**.

Висновки. На основі зіставного аналізу фактичного матеріалу поеми у кількості 164 назви побутових реалій (тематичні групи "традиційні напої", "традиційні страви", "традиційний одяг"), вжиті у 363 контекстах, встановлено, що для перекладу БМ характерний високий рівень нейтралізації культурної специфіки оригіналу (33,9 %). Це пов'язано із детально напрацьованим механізмом гіперонімічного перейменування, а також широким залученням дескриптивних перифраз. Перекладач нерідко вдається до елімінації побутової культурно-специфічної лексики, що, відповідно, нівелює значний обсяг вміщеної у ній культурної інформації (20,3 %). Внаслідок цього відбувається стирання специфічних рис української культури, національного колориту першотвору загалом. БМ добирає функціональні аналоги (14,0 %) до тих лексем, які не містять специфічних значень поза контекстом, у якому їх вжито, або ж якщо конотативна семантика таких лексем у тексті оригіналу затемнена. Порівняно високий показник доместикації (12,6 %) вказує на внесення перекладачем до тексту перекладу елементів, які маркують чужу культуру англофонного світу. Відносно низький рівень форенізації (5,7 %) зумовлений генетичними особливостями українсько-англійського бінарного зіставлення. Йдеться про культури, позбавлені тісної взаємодії в процесі історичного розвитку. Кількісні пропорції у застосуванні доместикації та форенізації (1:2) дозволяють дійти висновку про першочергову орієнтацію англомовного перекладу на реципієнта.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Venuti L. The Translator's Invisibility / Lawrence Venuti. – [2nd ed.]. – London and New York : Routledge, 2008. – 319 p.
2. Venuti L. The Scandals of Translation : Towards an Ethics of Difference / Lawrence Venuti. – London and New York : Routledge, 1998. – 210 p.
3. Шлейермахер Ф. О разных методах перевода. Лекция, прочитанная 24 июня 1813 г. / Ф. Шлейермахер ; [пер. Н. М. Берновской ; под ред. А. Л. Борисенко] // Филология. – 2000. – № 2. – С. 127–145.
4. Гаврилюк Х. Ю. Картина світу та її колористика у поемі "Енеїда" І. Котляревського : особливості перекладу реалій / М. І. Зимомря, Х. Ю. Гаврилюк // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка : Філологічні науки. – Кіровоград : РВВ КДПУ, 2013. – Вип. 116. – С. 13–18.
5. Гаврилюк Х. Ю. Перекладацький метод Б. Мельника (на матеріалі англомовного перекладу поеми "Енеїда" І. Котляревського / Х. Ю. Гаврилюк // Лінгвістичні та методичні проблеми навчання мови як іноземної : [матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції] / [під ред. В. К. Зернової]. – Полтава, 2010. – С. 74–76.
6. Havrylyuk Kh. Intertextual paradigm of the Ukrainian national cuisine and its pedagogical discourse (based on "Aeneid" by I. P. Kotlyarevskyi) / Khrystyna Havrylyuk // Wybrane problemy dydaktyki w wymiarze teoretyczno-praktycznym / [red. A. Karpínska, A. Szwarz]. – Warszawa : Wydawnictwo Akademickie ŻAK, 2014. – S. 159–173.
7. Котляревський І. П. Енеїда. Ivan Kotliarevsky. Aeneid / І. П. Котляревський ; [translated by Bohdan Melnyk]. – Canada, Toronto : The Basilian Press, 2004. – 278 p.
8. Влахов С. Непереводимое в переводе / С. Влахов, С. Флорин. – М. : Международные отношения, 1980. – 342 с.
9. Кузик Д. М. І заговорив Еней по-англійськи / Д. М. Кузик // Дзвін. – 2006. – № 4. – С. 146–148.
10. Влахов С. Непереводимое в переводе / С. Влахов, С. Флорин // Мастерство перевода. – 1969. – Вып. 6. – С. 432–459.
11. Хачатурян Н. Реалия и переводимость / Н. Хачатурян // Мастерство перевода. – 1973. – Вып. 9. – С. 42–61.
12. Гаврилюк Х. Ю. Переклади "Енеїди" Івана Котляревського : інтерпретація національної та світової міфології : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.16 "Перекладознавство" / Христина Юріївна Гаврилюк ; Держ. закл. "Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського". – Одеса : Б.в., 2014. – 20 с.
13. Wikipedia [Електронний ресурс] : the free encyclopedia. – Режим доступу : <http://en.wikipedia.org>.
14. Андрієнко Т. П. Когнітивні чинники, що визначають вибір стратегії перекладу / Т. П. Андрієнко // Філологічні трактати Сумського державного університету. – 2012. – Т. 4, № 3. – С. 5–13.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Venuti L. The Translator's Invisibility / Lawrence Venuti. – [2nd ed.]. – London and New York : Routledge, 2008. – 319 p.
2. Venuti L. The Scandals of Translation : Towards an Ethics of Difference / Lawrence Venuti. – London and New York : Routledge, 1998. – 210 p.
3. Shleermakher F. O raznykh metodakh perevoda. Lektsiya, prochitannaya 24 iyunya 1813 h. [On Different Translation Methods. The Lecture Delivered on June 24, 1813] / F. Shleermakher ; [per. N. M. Bernovskoy ; pod red. A. L. Borisenko] // Filolohiya [Philology]. – 2000. – № 2. – S. 127–145.
4. Havrylyuk Kh. Yu. Kartyna svitu ta yiyi kolorystyka u poemі "Eneyida" I. Kotlyarevskogo : osoblyvosti perekladu realiy [The World's Picture in I. Kotliarevskyi's "Aeneid" and its Color : Peculiarities of Realia Translation] / M. I. Zymomrya, Kh. Yu. Havrylyuk // Naukovi zapysky Kirovohrads'koho derzhavnoho pedahohichnoho

- universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka : Filolohichni nauky [Scientific Notes of Kirovograd Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University : Philological Sciences]. – Kirovohrad : RVV KDPU, 2013. – Vyp. 116. – S. 13–18.
5. Havrylyuk Kh. Yu. Perekladats'kyi metod B. Mel'nyka (na materialy anhlomovnoho perekladu poemy "Eneyida" I. Kotliarevskoho [The Interpretive Method by B. Melnyk (Based on the English Translation of the "Aeneid" by I. Kotliarevskyi) / Kh. Yu. Havrylyuk // Linhvystychni ta metodychni problemy navchannya movy yak inozemnoyi [Linguistic and Methodical Issues of Teaching the Foreign Language] : [materialy VIII Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi] / [pid red. V. K. Zernovoyi]. – Poltava, 2010. – S. 74–76.
 6. Havrylyuk Kh. Intertextual paradigm of the Ukrainian national cuisine and its pedagogical discourse (based on "Aeneid" by I. P. Kotliarevskyi) / Khrystyna Havrylyuk // Wybrane problemy dydaktyki w wymiarze teoretyczno-praktycznym / [red. A. Karpińska, A. Szwarz]. – Warszawa : Wydawnictwo Akademickie ŻAK, 2014. – S. 159–173.
 7. Kotliarevsky I. P. Aeneid / I. P. Kotliarevsky ; [translated by Bohdan Melnyk]. – Canada, Toronto : The Basilian Press, 2004. – 278 p.
 8. Vlachov S. Neperevodimoe v perevode [Untranslatable in Translation] / S. Vlachov, S. Florin. – M. : Mezhdunarodnye otnosheniya, 1980. – 342 s.
 9. Kuzyk D. M. I zahovoryv Eney po-anhliys'ky [And Aeneas Began Speaking English] / D. M. Kuzyk // Dzvin [Bell]. – 2006. – № 4. – S. 146–148.
 10. Vlachov S. Neperevodimoe v perevode [Untranslatable in Translation] / S. Vlachov, S. Florin // Masterstvo perevoda [Translation Art]. – 1969. – Vyp. 6. – S. 432–459.
 11. Khachaturyan N. Realiya i perevodimost' [The Realia and Translatability] / N. Khachaturyan // Masterstvo perevoda [Translation Art]. – 1973. – Vyp. 9. – S. 42–61.
 12. Havrylyuk Kh. Yu. Pereklady "Eneyidy" Ivana Kotliarevskoho : interpretatsiya natsional'noyi ta svitovoyi mifolohiyi [The National and World Mythology Interpretation in Translations of "Aeneid" by Ivan Kotliarevsky] : avtoref. dys. na здобuttia nauk. stupenya kand. filol. nauk : spets. 10.02.16 "Perekladoznavstvo" / Khrystyna Yuriyivna Havrylyuk ; Derzh. zakl. "Pivdenoukr. nats. ped. un-t im. K. D. Ushynskoho". – Odesa : B.v., 2014. – 20 s.
 13. Wikipedia [Elektronyy resurs] : the free encyclopedia. – Rezhym dostupu : <http://en.wikipedia.org>.
 14. Andrienko T. P. Kohnityvni chynnyky, shcho vyznachayut' vybir stratehiyi perekladu [Cognitive Factors Defining the Translation Strategies Choice] / T. P. Andrienko // Filolohichni traktaty Sums'koho derzhavnoho universytetu [Philological Tractates of Sumy State University]. – 2012. – T. 4, № 3. – S. 5–13.

Матеріал надійшов до редакції 08.05. 2015 р.

Гаврилюк К. Ю. Интерпретация культурной специфики поэмы "Энеида" И. Котляревского в переводе Б. Мельника.

В статье осуществлен сопоставимый анализ бытовых реалий-названий блюд, напитков и одежды в поэме "Энеида" И. Котляревского и их соответствий в ее англоязычном переводе Б. Мельника. Исследованы степень сохранения и адекватность воспроизведения на иностранном языке этнокультурной информации названных единиц. Обоснована зависимость переводческих стратегий от индивидуальных способов перевода. В прикладном русле установлены доминантные и второстепенные особенности переводческого метода Б. Мельника с точки зрения воспроизведения культурной специфики реалий поэмы "Энеида".

Ключевые слова: "Энеида" И. Котляревского, перевод Б. Мельника, реалия, культурная специфика, переводческая стратегия, очуждение, одомашнивание.

Havrylyuk Kh. Yu. The Cultural Specificity Interpretation of I. Kotliarevskyi's "Aeneid" by B. Melnyk.

The article presents the attempt of the comparative analysis of everyday realia denoting traditional food, drinks and clothes in I. Kotliarevskyi's poem "Aeneid" and their English equivalents in the translation by B. Melnyk. The material of the research comprises 164 names and 363 contextual situations, a small part of which are presented here in the form of illustrations. The preservation degree and the adequacy of rendering the ethnocultural information by means of the English language have been investigated. The interrelation between translation strategies and individual translation techniques has been substantiated. The practical aspect of the research enables distinguishing dominant and secondary peculiarities of B. Melnyk's manner of translating from the perspective of the poem's realia cultural specificity preservation. Thus, five strategies are distinguished within the translated work: well-established domestication and foreignization as well as collateral ones – neutralization, universalization, and elimination. The obtained results indicate the prevalence of neutralization in the analyzed translation (33,9 %) which is due to the extensive use of the hypernymic renomination. Elimination ranks the second with 20,3 % of name losses. Functional analogies representing the so-called strategy of universalization are the result of a wide variety of non-specific lexical units used in culturally specific contexts or those whose semantics is far from transparent. The domestication to foreignization ratio (12,6 % to 5,7 % respectively) make the conclusion that the translation of I. Kotliarevsky's "Aeneid" is mainly target-oriented at the expense of the original cultural specificity.

Key words: I. Kotliarevsky's "Aeneid", translation by B. Melnyk, realia, cultural specificity, translation strategy, foreignization, domestication.